

Uzasadnienie

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego, zawartego w art. 45 ust. 9 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1907), zwanej dalej „ustawą”. Przepis ten przewiduje, że wykaz podmiotów zobowiązanych do opracowania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny, zwany dalej „Wykazem”, oraz tryb zgłaszania tych podmiotów do wykazu zostanie określony w drodze rozporządzenia.

Zgodnie z art. 45 ust. 5 i 6 ustawy plan ochrony dóbr kultury na czas wojny obejmuje zagadnienia:

- 1) lokalizacji dóbr kultury i ich zagrożeń w przypadku działań wojennych;
- 2) planowania ochrony dóbr kultury;
- 3) użycia sił i środków do realizacji zadań ochrony dóbr kultury;
- 4) kierowania realizacją zadań ochrony dóbr kultury i współdziałania w ich realizacji;

oraz zawiera:

- 1) charakterystykę dóbr kultury oraz ich wykaz, z określeniem najbardziej cennych zbiorów i elementów;
- 2) ocenę miejsca przechowywania lub położenia oraz możliwych zagrożeń dla dóbr kultury wraz z wnioskami;
- 3) wskazanie zadań ochrony dóbr kultury na czas wojny z określeniem niezbędnych priorytetów;
- 4) wykaz prac przygotowawczych i dokumentacyjnych niezbędnych do wykonania, z określeniem osób odpowiedzialnych i zespołów ze wskazaniem przypisanych im zadań oraz czasu ich wykonania;
- 5) wykaz rodzajów i ilości potrzebnych materiałów i urządzeń, z określeniem ich przeznaczenia, sposobu pozyskania i miejsc przechowywania;
- 6) określenie sposobu oznakowania dóbr kultury znakami rozpoznawczymi oraz trybu wydawania kart tożsamości dla personelu przydzielonego do ochrony dóbr kultury;
- 7) opis systemu powiadamiania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach oraz łączności z wykazami adresów i numerów telefonów lub innych urządzeń łączności jednostek ratowniczych, osób funkcyjnych, specjalistycznych służb, instytucji i rzeczoznawców;
- 8) określenie sposobu dokumentowania działań ratowniczych i informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji.

Ustawa nie precyzuje, które podmioty powinny zostać zobowiązane do sporządzenia planów ochrony dóbr kultury na czas wojny. Ustawodawca zrezygnował z przyjęcia podejścia kategoryzującego, uznając, że wskazanie kategorii obiektów pozostaje nieadekwatne z punktu widzenia potrzeb związanych z ochroną dóbr kultury w czasie wojny. Obowiązujące w polskim systemie prawnym kategorie odnoszą się głównie do cech zbiorów, ich wartości lub struktury organizacyjnej, natomiast nie uwzględniają szeregu istotnych czynników, które powinny być brane pod uwagę przy planowaniu ochrony w czasie wojny. Niektóre z nich to: racjonalność, gospodarność, skuteczność i możliwość zabezpieczenia lub ewakuacji zbiorów. Wobec tego przyjęto rozwiązanie polegające na stworzeniu wykazu konkretnych podmiotów.

W projektowanym Wykazie wskazano podmioty, które zostaną objęte obowiązkiem opracowania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny, w tym: właścicieli, zarządców oraz użytkowników zabytków objętych najwyższymi formami ochrony – wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanymi za Pomniki Historii (z wyłączeniem obiektów, których fizyczne zabezpieczenie może być utrudnione lub niemożliwe, takich jak stanowiska archeologiczne, pola bitew, Kanały Augustowski i Elbląski, Park Mużakowski, Radiostacja w Gliwicach, ruiny Zamku Krzyżtopór w Ujeździe czy most Ozimek), obiektów znajdujących się na Międzynarodowej Liście UNESCO Pamięć Świata oraz dyrektorów muzeów ujętych w Państwowym Rejestrze Muzeów, dyrektorów muzeów i instytucji kultury podległych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Obrony Narodowej, dyrektorów bibliotek dysponujących narodowym zasobem bibliotecznym, a także Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, Biblioteki PAN w Kórniku oraz Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy, a także dyrektorów archiwów państwowych. Kryteria selekcji tych podmiotów obejmowały znaczenie posiadanych zbiorów i obiektów dla dziedzictwa narodowego, formę organizacyjno-prawną instytucji oraz ich doświadczenie w opracowywaniu dokumentów planistycznych o podobnym charakterze.

Katalog podmiotów zawarty w projekcie rozporządzenia ma charakter otwarty. Przewiduje się możliwość, a nawet konieczność ujęcia innych podmiotów w Wykazie po ogłoszeniu rozporządzenia.

Projekt rozporządzenia przewiduje dwa tryby ujęcia nowego podmiotu w Wykazie:

- 1) pierwszy tryb zakłada, że podmiot, który posiada dobra kultury i uznaje, że dysponuje odpowiednim potencjałem do opracowania planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, może samodzielnie wystąpić z wnioskiem o wpis do Wykazu. Rozwiązanie to opiera się na założeniu, że dysponowanie dobrami kultury wiąże się z obowiązkiem ich odpowiedzialnej ochrony, również w sytuacjach nadzwyczajnych;
- 2) drugi tryb zakłada, że możliwe będzie wpisanie podmiotu do Wykazu przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z urzędu.

Rozstrzygnięcie o wpisie podmiotu do Wykazu w każdym przypadku podejmuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Proponuje się, aby projektowane rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.

Projektowane rozporządzenie nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie podlega przedstawieniu instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowane rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.), w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projektowane rozporządzenie nie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców lub praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projektowane rozporządzenie nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenie nie podlega ocenie w zakresie oceny skutków regulacji w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677) oraz z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów projektowane rozporządzenie zostało udostępnione w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny oraz w ramach konsultacji publicznych w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Informacja w zakresie zgłoszeń w trybie przepisów o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa zostanie przedstawiona po zakończeniu etapu uzgodnień międzyresortowych.

Jednocześnie należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanego rozporządzenia środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.